

Η αντιμετώπιση της τρομοκρατίας

Το NATO αναγνωρίζει την τρομοκρατία ως μία από τις βασικές απειλές ασφάλειας για τους πολίτες και τα κράτη - μέλη του. Δεν είναι άλλωστε τυχαίο το γεγονός της ενεργοποίησης για πρώτη φορά του Άρθρου 5 «περί συλλογικής άμυνας» ως απάντηση στις τρομοκρατικές επιθέσεις της 11ης Σεπτεμβρίου στις ΗΠΑ. Η Συμμαχία, όπως είναι αναμενόμενο, δίνει έμφαση στην παγκόσμια τρομοκρατία και στον τρόπο που αυτή απειλεί τη διεθνή ασφάλεια και τη σταθερότητα. Το NATO αντιλαμβάνεται την απειλή, όπως έχει άλλωστε αποτυπωθεί και στα θεσμικά κείμενά του, ως επίμονη και ανθεκτική. Μία παγκόσμια απειλή που δεν περιορίζεται από σύνορα και δεν χαρακτηρίζεται από θρησκείες και εθνικότητες. Το NATO λοιπόν ως οργανισμός συλλογικής άμυνας και ασφάλειας προωθεί την ολοκληρωμένη και συλλογική απάντηση στην τρομοκρατία, με ιδιαίτερη έμφαση στην ανάγκη αποτελεσματικής διεθνούς συνεργασίας. Σε επίπεδο δράσεων η Συμμαχία κινείται στο πλαίσιο του τριπτύχου: α) εντατικοποίηση της ευαισθητοποίησης για την απειλή, β) ανάπτυξη δυνατοτήτων προετοιμασίας και απάντησης και γ) ενίσχυση της ενεργού συνεργασίας με τρίτες χώρες και άλλους διεθνείς δρώντες. Ειδικής αναφοράς χρίζει η έμφαση που δίνει το NATO στην ανάγκη συντονισμού πληροφοριών (διθέτει Κέντρο Πληροφοριών για την Τρομοκρατία στο Αρχηγείο και Συντονιστή για τις υπερκρίσιμες δραστηριότητες),

ΤΟΥ ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΟΥ ΚΑΡΑΠΑΝΤΟΥ

αλλά και στη χρήση νέων τεχνολογιών (για την αντιμετώπιση της απειλής, αλλά και για τη διαχείριση των συνεπειών μιας επίθεσης).

Έχουν ιδιαίτερη σημασία δύο από τα σημεία της πρόσληψης του NATO για τη διεθνή τρομοκρατία. Η απειλή είναι όντως επίμονη και ευέλικτη. Πέρασαν δέκα χρόνια από τις επιθέσεις της 11ης Σεπτεμβρίου για να σκοτωθεί ο Μπιν Λάντεν το 2011. Παρά την αρχική αισιοδοξία για την αποτελεσματικότητα αυτού του χτυπήματος στην Αλ Κάιντα, η ανάδυση της ISIS και άλλων οργανώσεων όπως η Αλ Νουόρα και η Μπόκο Χαράμ έδειξε πως η παγκόσμια ισλαμιστική τρομοκρατία δεν μπορεί να αντιμετωπιστεί με όρους πολιτικής τρομοκρατίας («αποκεφαλισμός» ηγεσίας). Επιπρόσθετα, η ευελιξία και η προσαρμογή στις συνθήκες που έδειξε η ISIS, μέχρι να υποστεί τη συνολική στρατιωτική της ήττα, ανέδειξε πως η ισλαμιστική τρομοκρατία, ακόμη και στο πλαίσιο μίας και μόνο οργάνωσης, μπορεί να πάρει πολλές και διαφορετικές θανατηφόρες μορφές και να αλλάξει με μεγάλη άνεση modus operandi στις επιθέσεις της. Για αυτό και η ήττα της ISIS στο πεδίο της μάχης δεν σηματοδοτεί το τέλος της οργάνωσης. Αντίθετα, η αλλαγή που ήδη φαίνεται στον τρόπο δράσης της, μπορεί να την καταστήσει και περισσότερο επικίνδυνη σε τυφλές επιθέσεις, όπως στην περίπτωση της Σρι Λάνκα.

Στην Ευρώπη, ιδιαίτερα τα χρόνια 2015-2016, συνειδητοποιήσαμε πως η απειλή της τρομοκρατίας δεν μπορεί να αντιμετωπιστεί με εύκολο τρόπο. Το μεγάλο ζήτημα με τη ριζοσπαστικοποίηση των ευρωπαϊών πολιτών που έφυγαν για να ενταχθούν σε τρομοκρατικές οργανώσεις (5.000 - 6.000) ή πραγματοποιήσαν χτυπήματα στις χώρες τους συνδέεται με την ανάγκη αντιμετώπισης της τρομοκρατίας και του εξτρεμιζμού εκτός της Δύσης. Η τρομοκρατία είναι ίσως η απειλή που αναδεικνύει εμφαντικότερα από τις άλλες την ανάγκη για μια συλλογική και ολοκληρωμένη προσέγγιση της ασφάλειας. Για την αποτελεσματική αντιμετώπιση χρειάζεται να συνδυαστούν πολιτικές και εργαλεία εσωτερικής και εξωτερικής ασφάλειας. Απαιτείται η ουσιαστική ισορροπία μεταξύ πρόληψης, προετοιμασίας, αντίδρασης και επιστροφής στην κανονικότητα έπειτα από μία επίθεση. Σε αυτό το πλαίσιο η συνεργασία των διεθνών και περιφερειακών οργανισμών (ΟΗΕ, ΟΑΣΕ, INTERPOL, ΕΕ, Αφρικανική Ένωση κ.ά.) είναι στατιστικό προσαπαιτούμενο. Ο ρόλος λοιπόν του NATO σε αυτή την παγκόσμια συμμαχία είναι κρίσιμος και στρατηγικός. Αλλωστε δεν πρέπει να ξεχνάμε πως είναι η αμυντική συμμαχία της Δύσης και πως έχει τη δυνατότητα παρέμβασης σε πολλά μέρη του κόσμου. Κάτι που είναι απαραίτητο αν θέλουμε να αντιμετωπίσουμε αποτελεσματικά μία πραγματικά παγκόσμια απειλή, όπως είναι η τρομοκρατία.

Ο Τριαντάφυλλος Καράπαντος είναι διεθνολόγος, δρ Ευρωπαϊκής Ασφάλειας και νέων απειλών

NATO και νέες απειλές

ΤΟΥ ΘΑΝΟΥ Π. ΝΤΟΚΟΥ

Το ΕΛΙΑΜΕΠ και «ΤΑ ΝΕΑ» ανοίγουν σήμερα τον φάκελο για τον ρόλο του NATO στην αντιμετώπιση νέων απειλών. Στο νέο, εξελισσόμενο περιβάλλον ασφάλειας, η Συμμαχία καλείται να δράσει ως πάροχος ασφάλειας και να υλοποιήσει συγκεκριμένες δράσεις και πολιτικές απέναντι σε προκλήσεις ασφαλείας όπως: (α) η τρομοκρατία, όπου είναι σαφής η ανάγκη για μία συλλογική και ολοκληρωμένη προσέγγιση της ασφάλειας και ο συνδυασμός πολιτικών και εργαλείων εσωτερικής και εξωτερικής ασφάλειας (β) ο υβριδικός πόλεμος, που δεν περιορίζεται στη χρήση του στρατιωτικού όπλου, αλλά περιλαμβάνει την ταυτόχρονη χρήση μη στρατιωτικών (π.χ. κυβερνοεπιθέσεις, [ένοπλες] εξεγέρσεις, δολιοφθορές κ.λπ.) (γ) ο κυβερνοχώρος, όπου η Συμμαχία αναπτύσσει τη στρατηγική της ανθεκτικότητας (resilience) και (δ) η κλιματική αλλαγή, μια απειλή παγκοσμίου βεληνικού, που αφορά όλους τους πολίτες ανεξαρτήτως τάξεως, πολιτικών ιδεολογιών, ή κράτους.

Ο Θάνος Π. Ντόκος είναι γενικός διευθυντής στο Ελληνικό Ιδρυμα Ευρωπαϊκής και Εξωτερικής Πολιτικής (ΕΛΙΑΜΕΠ)

Ο υβριδικός πόλεμος

Κατά τον 21ο αιώνα, οι απειλές για την εθνική ασφάλεια των κρατών έχουν μεταβληθεί άρδην ως προς τη μορφή και τον χαρακτήρα τους. Εσχάτως, ο υβριδικός πόλεμος (hybrid warfare) προστέθηκε στο λεξιλόγιο του NATO ως μια υπαρκτή απειλή εκ μέρους «παραδοσιακών» εχθρών (π.χ. Ρωσία) και μη παραδοσιακών και μη κρατικών δρώντων (π.χ. ISIS). Εν ολίγοις, πώς ορίζεται ο υβριδικός πόλεμος και πώς αντιμετωπίζει το NATO την όψημη απειλή;

Ο νεολογισμός των Στρατηγικών Σπουδών (με παρθενική αναφορά τον πόλεμο Χεζμπολάχ - Ισραήλ το 2006) αφορά την ταυτόχρονη χρήση ενός συμβατικού και μη modus operandi είτε εν καιρώ κρίσης (π.χ. η ουκρανική κρίση) είτε εν καιρώ πολέμου (π.χ. εμφύλιος πόλεμος της Συρίας). Δηλαδή, δεν περιορίζεται στη χρήση του στρατιωτικού όπλου, αλλά περιλαμβάνει την ταυτόχρονη μεταχείριση μη στρατιωτικών (ή μη συμβατικών) εργαλείων (π.χ. κυβερνοεπιθέσεις, [ένοπλες] εξεγέρσεις, δολιοφθορές κ.τ.λ.) και, παρά την όποια παραφιλολογία στα ΜΜΕ, δεν υιοθετείται αποκλειστικά από μη κρατικούς δρώντες (π.χ. Χούσις) αλλά και κρατικούς (π.χ. Ρωσία). Εν ολίγοις, ο υβριδικός πόλεμος αποτελεί το ιδανικό όπλο για κρατικούς (και μη) δρώντες με περιορισμένη στρατιωτική ισχύ (π.χ. Χεζμπολάχ) ή πολιτικούς και διπλωματικούς περιορισμούς (π.χ. Ρωσία) και διεξάγεται είτε για περιορισμένους στόχους (π.χ. προσάρτηση της Κριμαίας και αποσταθεροποίηση της Ουκρανίας) είτε για απεριόριστους (π.χ. κατάληψη η ανώτατη Αρχής στην Εύφορη Ημισέληνο και δημιουργία του Ισλαμικού Χαλιφάτου).

ΤΟΥ ΣΠΥΡΟΥ ΠΛΑΚΟΥΔΑ

Ενώ το ISIS πνέει τα λοίσθια, το NATO στρέφει την προσοχή του στον κατεξοχήν ειδικό του εν λόγω τύπου πολέμου - τη Ρωσία. Η Μόσχα έχει εξαπολύσει έναν υβριδικό πόλεμο εναντίον της Ουκρανίας στον απόηχο της Επανάστασης Ευρωπαϊκών δόσεων να αποσταθεροποιηθεί στο διηνεκές το πάλι ποτέ «κράτος - μαζιλάρι» (buffer state) μεταξύ NATO και Ρωσίας. Οι δράσεις της περιλαμβάνουν: «αυθόρμητες» λαϊκές διαδηλώσεις (και ενίοτε αναίμακτες «λαϊκές» καταλήψεις των κυβερνητικών φο-

ρέων στην Ανατολική και τη Νοτιοανατολική Ουκρανία), οικονομικό σαμποτάζ (π.χ. διακοπή της παροχής φυσικού αερίου), πολεμικά παίγνια (π.χ. κινητοποίηση του Νότιου Στρατιωτικού Τομέα της Ρωσίας), κυβερνοεπιθέσεις (π.χ. παράλυση των δικτύων), ραδιογύριες (π.χ. δοροδοκία των κυβερνητικών αξιωματούχων) ή «έμμεση» επέμβαση στον πόλεμο του Ντονμπάς διά των «εθελοντών» (παραμεθόριων στρατιωτών δίχως διακριτικά).

Αλλωστε, ο (τότε) αρχηγός ΓΕΕΘΑ και ΥΠΕΘΑ της Ρωσίας Βαλέρι Γερασίμοφ ανέπτυξε το 2013 το δόγμα περί υβριδικού πολέμου (ή Δόγμα Γερασίμοφ) - το οποίο ο πολιτικός προϊστάμενός του, Πούτιν, εφάρμοσε πιστά κατά την ουκρανική κρίση με ανάμεικτα αποτελέσματα: μια παράνομη προσάρτηση (Κριμαία) και μια «παγωμένη σύγκρουση» (Ανατολική Ουκρανία). Οι χώρες στο «εγγύς εξωτερικό» της Ρωσίας (π.χ. οι Δημοκρατίες της Βαλτικής Θάλασσας) ανησυχούν (δικαίως) για τυχόν χρήση του Δόγματος Γερασίμοφ εις βάρος τους - ιδίως οι χώρες με πολυπληθείς ρωσικές μειονότητες (π.χ. Λιθουανία).

Η υποθέτηση ενός τέτοιου επιθετικού δόγματος από μια αναθεωρητική δύναμη όπως η Ρωσία ανησυχεί το NATO εντονότατα. Λόγω της φύσης του δεν διαγιγνώσκεται άμεσα, διακρίνεται για το χαμηλό κόστος του και δεν αφήνει ενοχοποιητικά ίχνη (η τακτική του plausible deniability). Τον Ιούλιο του 2018 η Συμμαχία αποφάσισε την εμφάνιση της αμυντικής συνεργασίας με την ΕΕ και τη δημιουργία ομάδων εργασίας περί υβριδικών απειλών εντός του NATO. Επί της ουσίας, όμως, οι προοπτικές εντός της Συμμαχίας (εν πολλοίς εξαιτίας του νεο-απομονωτισμού του προέδρου των ΗΠΑ Τραμπ) δεν αφήνουν μεγάλα περιθώρια για την ορθή και, πρωτίστως, έγκαιρη αντιμετώπιση των υβριδικών απειλών. Χωρίς αργαίες (εσωτερικές) μέθοδο (ελέω Ερντογάν, Τραμπ κ.ο.κ.), πώς θα αντιμετωπίσει το NATO ένα νέο κρούσμα της εν λόγω απειλής στην Ουκρανία ή αλλιώς;

Ο δρ Σπύρος Πλακούδας είναι επικύριος καθηγητής Στρατηγικής και Διεθνών Σχέσεων στο American University in the Emirates και αντιπρόεδρος του Κέντρου Διεθνών Στρατηγικών Αναλύσεων